

[Arne Bjerregaard.]

krati og økonomisk demokrati skabes ingenlunde, hvis ikke man tør og vil skabe en holdning i det danske samfund.

Det, som jeg er alvorligt bange for, er, at vi her skal være med til at fremprovokere en ØD-ordning mod en befolknings egentlige ønsker, en ordning, som de ikke selv forstår, og som de ikke selv er med til, fordi den ikke er vokset frem af deres egen holdning til tilværelsen. Vel skal man være med til at fremme samarbejdet, vel skal man være med til at fremme fællesskabet — og det er i alt fald ikke kristeligt folkeparti fremmed at være med til at fremme fællesskabet — men i det øjeblik man fra oven prøver at tvinge et fællesskab igennem, som ikke er naturligt, så gør individet, som langt fra er et socialt, instinktmæssigt dyr, oprør. Individet gør instinktivt oprør, og hvis man analyserer dette samfund, er det det oprør, som man nu ser i fremskridtspartiet. Ganske vist er fremskridtspartiets målsætning bare en lille del af dette individets oprør, nemlig kun på det økonomiske område, hvor man prøver at lokke med lidt lokkemad om skattefrihed osv. Det er dog en konsekvens af — ja, lad mig bare sige det lige ud — at man ikke i dette ting har turdet lægge øret ydmygt til dette folks rod, men har sagt: vi ønsker fællesskab, og vil I det ikke selv, så skal vi så sandelig nok tvinge jer til dette fællesskab såvel på det økonomiske som på det menneskelige område. Her ser man resultatet: fremskridtspartiet, som bejler til individets ret, som bejler til, at individet skal have lov til at realisere sig selv, endog på fællesskabets bekostning. Hvis man videre fremprovokerer dette, styrker man kun det, som mangfoldige af os ønsker ikke skal styrkes, nemlig at individet sætter sig ud over fællesskabet. Men kun i det øjeblik man respekterer individet og individets ønske om at gå ind i et fællesskab, har man mulighed for fællesskab.

Lad os kigge tilbage på historien og se på, hvorledes andelsbevægelsen opstod. Den opstod ikke, fordi man ovenfra sagde: nu skal I være i et fællesskab. Den groede frem af en livsholdning hos befolkningen og blev både til økonomisk og menneskelig gevinst for dette samfund.

Hvis man ønsker at tage det med i sine betragtninger i det samarbejde eller ar-

bejde med forskellige partier nu i sommer, så vil man nok komme til den konklusion, at man i alt fald skal træde varsomt ad den vej. Jeg gentager: kristeligt folkeparti er selvfølgelig ikke imod demokratiet, kristeligt folkeparti er ikke imod fællesskabet, heller ikke på det økonomiske område, men kristeligt folkeparti ønsker at være med til at opmuntre folk til ud fra respekten for anderledes tænkende at opbygge et fællesskab, som er bygget på den holdning, at man må have respekt for medmenneskets ret til også at være med i dette fællesskab. Vi man fra oven trykke dette ned, har man for lange tider ødelagt mulighederne for at få dette, som kan være en løsning på dette samfunds problemer, nemlig økonomisk demokrati. Lad det dog stå på sit sande fundament. Jeg henstiller bare til socialdemokratiet: provoker ikke dette igennem. Vil man ikke bygge det på menneskets ret og på menneskets ønske, kan jeg allerede lige så godt sige her, at så er jeg ikke med. Men ønsker man at være med til at oplyse dette folk om dets ret og om dets forpligtelse, vel, så skal jeg gerne samarbejde også om dette problem.

Statsministeren (*Anker Jørgensen*):

Den debat, der har fundet sted i folketinget i dag, er måske meget typisk for den almindelige politiske situation i dag. På den ene side er der mange bemærkninger — også mange kritiske bemærkninger — men skal man lede efter noget afgørende og fundamentalt, er det kun på det yderste højre og på det yderste venstre, at man møder en sådan kritik, at man virkelig kan sige, det indeholder komplikationer.

Jeg kunne måske også sige, at det skyldes bl.a. for det første regeringens ønske om at gøre, hvad der er muligt for at få dette folketing til at fungere og dermed få dansk folkestyre til at fungere. Det skyldes også, at socialdemokratiet er, som det altid har været, et parti, der netop bygger på det, som hr. Arne Bjerregaard sagde: ret og pligt. Vi er et parti, der fra tidernes morgen har sagt: kræv aldrig din ret uden også at kende din pligt og dit ansvar. Det vil man også genkende i socialdemokratiets politiske indsats her i 1970'erne; der er intet nyt i denne holdning, det er en gammel, solid holdning hos os.

Hr. Christophersen sagde, at der er behov